

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. דינא הכי ושתיק רב ... דמהדר ליה תבריה וממליא ליה דמי מנא ההוא גברא דשאל דוולא מחבריה.....1
- ב. ההוא גברא דשאל שונרא מחבריה חבור עליה עכברי וקטלוהו ... כי מתה מחמת מלאכה דמי או לא.....2
- ג. אמר רבא האי מאן דבעי למישאל מידי מחבריה וליפטר נימא ליה אשקיין מיא דהוי שאילה בבעלים ואי פקח הוא נימא ליה שאיל ברישא והדר אשקיך.....3
- ד. מקרי דרדקי שתלא טבחא ואומנא ספר מתא כולהון בעידן עבדתיהו כשאילה בבעלים דמו.....6
- ה. דאילו אנא מצי אישתמוטי לכו ממסכתא למסכתא אתון לא מציתו לאישתמוטי ולא היא איהו שאיל להו ביומא דכלה אינהו שאילו ליה בשאר יומי.....7
- ו. לסוף איגלאי מילתא דלמיסר טעונה הוא דנפק.....8
- ז. השואל את הפרה שאלה חצי יום ושכרה חצי יום שאלה היום ושכרה למחר שכר אחת ושאל אחת ומתה המשאל אומר שאולה מתה ביום שהיתה שאולה מתה.....9
- ח. מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור.....10

דף עז.

א. דינא הכי ושתיק רב ... דמהדר ליה תבריה וממליא ליה דמי מנא ההוא גברא דשאל דוולא מחבריה

שואל חפץ ונשבר¹, או פרה ומתה באופן שחייב לשלם, שמין השברים או הנבילה ומחזיר לבעלים, ומשלים ההפרש ממה שהיה שוה בשעת שאלה לבין מה ששוה עתה, בין הוזלו השברים לאחר השבירה ובין נתייקרו², ואינו חייב לתת לו כלי אחר או בהמה אחרת, אלא מחזיר השברים או הנבילה

¹ שו"ע ונו"כ שד"מ ב

² וסמ"ע (שם), והיינו שהפסד הזול וריוח היוקר של משאל.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

והבעלים מטפל למכרו. ואם נגנבו השברים חייב לשלם³, ויש מחייבים⁴ בשואל אפילו כשנאנסו, ואם אמר לו השואל מול שבריד, פטור מאונסין⁵, ויש פוטרם⁶ גם בגניבה ואבידה.

ואם נאנס החפץ תוך זמן השאלה, כשבא לשלם, מנכה דמי שווי ההשתמשות עד תום זמן השאלה שהפסיד, וכן מה שהיה נפחת מחמת מלאכה עד סוף הזמן⁷.

ב. ההוא גברא דשאל שונרא מחבריה חבור עליה ענברי וקטלוהו ... כי מתה מחמת מלאכה דמי או לא

כבר התבאר לעיל דף צו: שמתה מחמת⁸ מלאכה היינו כל קלקול הבא כתוצאה מהשתמשות בחפץ בדרך הרגילה, בין שהקלקול הוא מוחלט, כגון שנשבר ואינו ראוי עוד למלאכה, או בהמה שמתה מחמת המלאכה, ובין שהקלקול הוא חלקי.

³ רמ"א שם, ובוה כו"ע מודים דכיון שנשבר כלתה שאלתו, ודינו כשואל לאחר שכלה הזמן, שדינו כש"ש, ומשמע בסמ"ע (סק"ז) דה"ה בנשבר מחמת מלאכה. ולפי"ז שוכר שנעשה ש"ח לאחר זמנו, פטור מנו"א על השברים. ולשיטת הפוסקים שבשואל חייב על השברים באונס, מסתבר שגם ש"ש חייב בנו"א. ויש לעיין כשהוקרו השברים או שהוולו, אם מחשבים כפי שווים בשעת גניבה ואבידה או כפי שעת שבירה, והנה בנשבר מחמת מלאכה נראה פשוט שמשלם כפי שעת גניבה ואבידה, בין הוקרו בין הוזלו, שהרי לא נתחייב בתשלומין, אלא בשמירת השברים כש"ש דעלמא שמשלם כשעת גו"א, אבל בנשבר שלא מחמת מלאכה שנתחייב בתשלומין, אלא שיכול לפטור עצמו בחלק ע"י השברים, וכמ"ש בגמרא ישלימנה, א"כ התייחד כשמחזיר השברים בעין, אמרינן פחת נבילה דניזק הוא, אבל כשאין בעין, אפשר שחזר לחיובו לשלם כשווי כלי שלם, וממילא ה"ה כשהוקרו השברים אינו חייב לשלם אלא עבור כלי שלם, אבל לא ישלם הפרש יוקר השברים. פתחי חושן חלק ג פרק י הערה מא

⁴ דברי הרמ"א לפנינו הוגה אפילו נאנסו, וכן משמע בסמ"ע (סק"ז) דעכ"פ כל זמן שלא אמר מול את שלך חייב באונסין, אבל הגר"א והקצה"ח (סק"ב) כתבו שלאחר שנשבר כלתה שאלתו ואינו אלא ש"ש ופטור מאונסין, וכן הביא הב"י בשם תלמידי הרשב"א.

⁵ בסמ"ע (סק"ז), וביתר ביאור כתב כן בהגהות דרו"פ, דהאי מול את שלך היינו שהביאם לפניו וסירב המשאיל לקבלם, אבל באמירה בעלמא אינו נפטר משמירה, שהרי מוטל עליו להחזיר החפץ למשאיל, עיין שם, ועיי' שו"ת בית אפרים (חוי"מ סימן לה).

⁶ הגר"א, קצה"ח ונה"מ, ומשמע מדבריהם שעכ"פ כשומר חנם חייב בפשיעה. ובקצה"ח מצדד לומר שאפילו כש"ח אינו לאחר שהודיעו. וכתב בערוה"ש שאם אף לאחר שנשבר עדיין שם כלי אלא שנפחת הרבה, פשיטא דינו כשואל.

⁷ בנה"מ (סימן שמא ס"ק יא)

⁸ שו"ע ונו"כ שמ א ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יש אומרים⁹ שלא פטרו מחמת מלאכה אלא כשהמיתה או הקלקול באו מחמת המלאכה עצמה, כגון ששאל חתול להרוג עכברים ואכלה הרבה ומתה, או שאכלה העכברים¹⁰, וכן בהמה שנתייגעה מחמת הילוך בדרך ומתה או הוכחשה¹¹, ואפילו נכשלה בדרך הילוכה ונפלה ומתה¹², אבל אם שאל בהמה לילך בדרך, ובדרך הילוכה באו ליסטים או חיות רעות ונאנסה¹³, אינו בכלל מתה מחמת מלאכה¹⁴, ויש אומרים¹⁵ שכל שבא כתוצאה מהמלאכה פטור.

יש לעיין בכלים המושאלים לשמחות ונשברו אם דינם כאונס שחייב השואל, וממילא השוכר פטור, או אפשר שהרי זה כמתה מחמת מלאכה, משום שדרך שיסברו כלים בשעת שמחה¹⁶.

**ג. אמר רבא האי מאן דבעי למישאל מידי מחבריה וליפטור
נימא ליה אשקיין מיא דהזי שאילה בבעלים ואי פקח הוא
נימא ליה שאיל ברישא והדר אשקיין**

⁹ רמ"א שם ג

¹⁰ וכתב שאכלה העכברים, אבל בטור בשם הרא"ש כתב שאכלה הרבה, ומשמע בסמ"ע דשני הפירושים הם אמת לדינא, אלא שמסתפק איזה פשוט יותר

¹¹ רמ"א שם מדברי הטור בשם הרא"ש, וכתב הטור שמדברי הרמב"ם נראה שאינו פוטר במתה מחמת מלאכה אלא כשמתה בשעת מלאכה ממש, וכמו שכתב שאם מתה אחר שיחרוש בה חייב, ועי' בערוה"ש

¹² רמ"א שם, וגם זה מדברי הטור בשם הרא"ש, ונראה שבזה אף לדעת הרמב"ם פטור, שהרי בשעת מלאכה מתה. ומ"מ נראה דאיירי שהמכשול היה כסיבת המשוי או שהדרך שהתנה לילך בה היתה במכשולים, אבל במכשול מיקרי ובלי משוי, יש להסתפק אם מיקרי מחמת מלאכה, עיין פתחי חושן שם פרק י הערה כב.

¹³ כתב בנה"מ (סק"ה) דדוקא כשנאנסה באופן שאילו היה בעיר היו לו מושיעים, ובזה פליגי הרמ"ה והטור בשם הרא"ש, אבל בנגנבה בדרך, שגם בעיר היה עלול לבא, לכו"ע אין זה מחמת מלאכה, ואפילו בלסטים אם היה שלא בפניו אין זה אונס מחמת הדרך. ובדברי משפ"ט כתב בשם שו"ת פרח מטה אהרן (ח"ב סימן קטו) שמסתפק בנגנבה באותה דרך, אם גם גניבה מחמת מלאכה פטור, ובשו"ת זקן אהרן הלוי (סימן קט) כתב שהשואל בגד לילך לבית המרחץ ונגנב, חייב, עיין שם.

¹⁴ רמ"א שם כדעת הרא"ש, שאף בלא הליכה בדרך אפשר שיבא אונס כזה

¹⁵ שו"ע שם כדעת הרמ"ה שהביא הטור, כיון שמחמת הדרך בא האונס, וכתב הש"ך (סק"ה) שהעיקר כדעת הרמ"א, והביא מדברי הרמב"ן שהקשה בעצם פטור דמתה מחמת מלאכה, וכי מפני שמתה ע"י השתמשותו גרע מאונס דעלמא דאמרינן מלאך המות מה לי הכא מה לי התם. והסביר הרמב"ן שגם המשאיל פשע במה שהשאיל לו חפץ למלאכה שאינה יכולה לסבול, וממילא בזה שנאנסה בדרך אין כאן פשיעה מצד המשאיל לכן חייב השואל, דלא גרע מאונס דעלמא.

¹⁶ פתחי חושן שם הערה יד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר לעיל דף צד: בחיובי השומרים, וכן בחיובי שואל ושוכר¹⁷, אמרה תורה (שמות כב פסוק יד) אִם בְּעָלְיוֹ עָמוּ לֹא יִשְׁלַם שֵׁאֵם הָיוּ הַבְּעָלִים עִם הַשּׁוֹמֵר בַּמִּלְאכָה, פְּטוּרִים מִלְּשַׁלֵּם¹⁸, ודעת רוב הפוסקים¹⁹ לפטור אפילו בפשיעה, אבל מזיק בידיים חייב אפילו בבעלים²⁰, ויש אומרים²¹ שהוא הדין שוכר ששינה ונאנס מחמת השינוי, חייב אפילו בבעלים.

י"א²² שאין הפטור של בעליו עמו, אלא מתשלומים אך לא מחיוב שמירה ולפיכך חייב ליטבע שבועת השומרים שאינה ברשותו, וגם חייב בשליחות יד.

בין שהיה הבעלים²³ עמו במלאכה בחנם, ובין שהיה מושכר לו, בין שעוסק עמו באותה מלאכה של החפץ המושאל ובין במלאכה אחרת, ואפילו מלאכה קלה, כגון להשקותו מים, ואפילו נשאל הבעלים מעצמו מבלי שיבקשו השואל²⁴, יש בו דין פטור בבעלים.

¹⁷ שו"ע ונו"כ רצ"ב כח ושמו א

¹⁸ (ועיקר פטור בעליו עמו נאמר בתורה בפרשת שואל (ומסתבר שלכן גם המושו"ע הביאו פרטי הלכה זו גבי שואל), ובגמרא למדו דה"ה בכל השומרים. ובמעם הפטור בבעלים כתב בספר החנוך (מצוה ס) שמסתמא סמך על הבעלים שישמור הפצו, ואף על פי שאין הדבר תלוי אלא בהתחלת השמירה, לא הילקה תורה בכך. והספורנו כתב שאם גם הבעלים נשאל לו למלאכה יש קירוב דעת ביניהם שלא לחייבו רק בהחזרת החפץ. ועוד טעמים נאמרו בזה. ופשוט שמעמים אלה אינם אלא כתבלין למה שנאמר בתורה ודרשות חז"ל, ולא דרשינן טעמא דקרא, וממילא אין למדים הלכות עפ"י טעמים אלו, ועיי' שו"ת חות יאיר (סוף סימן רכג) ושו"ת שבות יעקב (סוף סימן יט).

¹⁹ שו"ע ונו"כ שם ורמ"א שא א

²⁰ מבואר באחרונים בכמה מקומות, ועיי' בפת"ש (סימן קעו ס"ק יג) שכתב בשם המשל"מ בדעת הראב"ד שמזיק שלא בכונה דומה לפשיעה ופטור בבעלים, והבית מאיר (לאהע"ז סימן פ) דחה דבריו, ומ"מ כתב שכיון שדעת הראב"ד שגם מזיק בשוגג פטור בבעלים, אפשר שהמוחזק יכול לומר קים לי. ועיי' נחלת צבי (סימן תכא), שו"ת שואל ומשיב (מהדו"ק ח"א סימן רסה ומהדו"ב ח"ב סימן יח).

²¹ חידושי רעק"א (סימן שט) ועיי' פת"ש (סימן קעו ס"ק יג) בדין שותף ששינה שחייב אף בבעלים משום דהוה ליה מזיק, ובשו"ת קנין תורה (ח"ג סימן סו) דין בנוסע במונית שיצא שלא לפי כללי הוזהרות, ומתוך כך נגרם נזק למכונת, אם יש לפוטרו מדין שמירה בבעלים.

²² בנה"מ (סימן רצ"א ס"ק לד) ודלא כהקצה"ח (שם ס"ק יח) שמסתפק בזה.

²³ שו"ע ונו"כ רמ"א שמו א ד

²⁴ מ"מ דוקא כשיודע הבעלים שהוא עוסק במלאכת השומר, אף על פי שאינו יודע שבכך נפטר השומר כדמוכח בגמרא, אבל אם היה שלא בידעתו, כגון שהשומר הכניס כליו לרשות בעלים שלא בידעתו, או שהניח ע"ג חמורו, אין זה עמו במלאכה, כן כתב המאירי (בדף פא ע"ב) מההוא ארוך וגוצא שם, ובשו"ע לא הביא הלכה זו, ועיי' ב"י (סוף סימן שה). ובנה"מ (סוף סימן שמו) משמע שכשנשאל הבעלים מעצמו, אפילו אין השומר יודע מכך, נפטר מדין בעליו עמו, וצ"ע.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

פטור בעליו עמו נאמר כשהיה הבעלים עם השומר במלאכתו בשעה שבא החפץ לרשותו²⁵, בין שבאו בבת אחת, בין שקדמת מלאכה הבעלים ועדיין עמו במלאכה בתחלת השמירה, ואז נמשך הפטור אף על פי שבשעת האונס או הגניבה כבר נגמרה מלאכת הבעלים.

עוד התבאר שם שאם קדמה תחלת²⁶ השמירה למלאכת הבעלים, ואף על פי שהיה עמו במלאכה בשעת החיוב, הייב.

לפיכך אם לא²⁷ היה עמו בשעת שאלה ואחר כך שאל את הבעלים או השכירם, אין זה שאלה בבעלים, אף על פי שהיה עמו בשעת שבירה ומיתה.

צריך שיהא הבעלים עוסק במלאכה ממש בשעת תחלת השמירה, אבל במה שהסכימו ביניהם שיעשה עמו מלאכה, יש אומרים²⁸ שאינו נקרא התחלת מלאכה לענין זה, אא"כ כבר מזמין ומכין עצמו למלאכה, ויש אומרים²⁹ שגם הכנה אינה כהתחלת מלאכה, ויש אומרים³⁰ שמשעה שהבטיח לעשות עמו מלאכה חל דין בעליו עמו. לא

²⁵ בשו"ע שם ב כתב אם משך, ומשמע שתלוי בשעת משיכה שאז מתחייב כדין שומר, וא"כ לדעת החולקים שהשומר מתחייב משעת סילוק הבעלים משמירה, ה"נ לענין זה תלוי בסילוק הבעלים, וכ"כ הב"ח, וכ"כ בהגהות חכמת שלמה בגליון השו"ע, ותמה על הרמ"א שלא הזכיר דעת החולקים. אבל בנה"מ (סימן רצ"א ס"ק יא) בפירוש דברי הסמ"ע (שם) משמע שבסילוק הבעלים משמירה לא מיקרי התחלת שמירה לענין פטור בבעלים, אלא תלוי בהתחלת השמירה ממש. ועי' בשו"ת תשורת ש"י (ח"א סימן שס"ד אות ב) שכתב שאם הבעלים משתתף בשמירה לא הוי שמירה בבעלים משום שהוא לטובת סחורתו, ועי' בסוף ד"ג בהערות מנכדי המחבר, ובשו"ת קנין תורה (ח"ג סימן סו).

²⁶ שו"ע ונו"כ שם ב

²⁷ שם

²⁸ שו"ע ונו"כ שם ג

²⁹ הגר"א (שם סק"ג) בדעת הרמב"ם.

³⁰ ש"ך (שם סק"א) בדעת הרא"ש, וכן נראה דעת המאירי (ב"מ ריש פרק השואל ד"ה ממה). . ובספר בתי כהונה (ח"א ב"ד סימן כא) כתב בדעת הרא"ש דבשתלא וטבחה והנך אומנין, נהי שקיבלו עליהם לעשות מלאכה מ"מ לא קיבלו אלא לשעות מיוחדות, ולגבי אלה אין מועיל אמירה לחוד, וסובר הרא"ש שצריך שיזמין ויניד את עצמו לילך, אבל בשואל דעלמא אף בלא נדנוד סגי באמירה לחוד, עיין שם, ועי' שו"ת תשב"ץ (ח"ב טור ב סימן כד). והמאירי שם הביא דיעה אחרת בשם הראב"ד שמחלק, שאה"נ באמירה בלבד מיקרי התחלת מלאכה, מיהו אין האמירה מועלת אלא כל זמן שלא חזר בו, ומשחזר בו בטל דין בעליו עמו, משא"כ משהתחיל במלאכה או הכנה, אף על פי שחזר בו נשאר השומר בפטור בעליו עמו. ובספר בתי כהונה (ח"א ב"ד סימן כא) כתב בדעת הרא"ש דבשתלא וטבחה והנך אומנין, נהי שקיבלו עליהם לעשות מלאכה מ"מ לא קיבלו אלא לשעות מיוחדות, ולגבי אלה אין מועיל אמירה לחוד, וסובר הרא"ש שצריך שיזמין ויניד את עצמו לילך, אבל בשואל דעלמא אף בלא נדנוד סגי באמירה לחוד, עיין שם, ועי' שו"ת תשב"ץ (ח"ב טור ב סימן כד).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

היתה המלאכה מזומנת לעשות מיד אלא לזמן מאוחר, לכו"ע אין אמירה, או הכנה, מועילה לפטרו מדין שמירה בבעלים³¹.

ד. מקרי דרדקי שתלא טבחה ואומנא ספר מתא כוללהון בעידן עבדתייהו כשאיילה בבעלים דמו

אומן המושכר³² לבני העיר לעשות מלאכה³³ לכל אחד מבני העיר שיצטרך לו, יש אומרים³⁴ שאינו נקרא עוסק במלאכה לכל בני העיר, רק לזה שהוא עוסק באותה שעה במלאכתו, ויש אומרים³⁵ שלכל בני העיר נחשב כשמירה בבעלים בשעות הקבועות לו למלאכה, כיון שמשועבד לעשות מלאכתם³⁶,

³¹ סמ"ע (שם סק"ד), וכתב שגם הרא"ש מודה לזה, והמ"ז תמה עליו, עיין שם. ועיי' מהנ"א (הלכות שומרים סימן לו).

³² שו"ע ונו"כ שמו יב

³³ בשו"ע הוזכרו, מלמד תינוקות, הנוטע לבני המדינה, המקיז להם דם והסופר. ובגמרא הוזכר גם טבח, והיינו שוחט ובודק ופשוט דה"ה בכיוצא באלו.

³⁴ שו"ע שם בדיעה ראשונה, והיא שיטת הרמב"ם שאינו נקרא שאלה בבעלים כי אם לזה שעסוק במלאכתו. והראשונים הקשו דא"כ מאי קמ"ל פשיטא. ואפשר שהרמב"ם איירי כשמקבל שכר מכל בני העיר, כגון מקופת הקהל, אלא שעליו לעשות מלאכה של כל יחיד, וקמ"ל דאע"פ שכל בני העיר משתתפין בשכרו, אפ"ה אינו נקרא עוסק במלאכתו. ואיירי שדרך בני העיר שכל אחד מזמין את האומן ליום מסוים לעשות מלאכתו, ובאותו יום נפטר מלעשות מלאכה לשאר בני העיר, ולכן לגבי שאר בני העיר אינו נקרא עוסק במלאכה, אבל לגבי זה, אף על פי שכרגע אינו עוסק במלאכה ממש, מיקרי כל היום עמו במלאכה, ונראה שזהו גם כוונת המשל"מ בדעת הרמב"ם.

³⁵ שו"ע שם בדיעה שניה בשם יש אומרים (ולפי כללי השו"ע נראה שסובר להלכה כדיעה ראשונה שהביא בסתם, וצ"ע שהרי בב"י כתב בשם הנמוקי' שהסכמת האחרונים כדיעה שניה), והיא דעת הראב"ד, דמה שאמרו בגמרא בעידן עבדתייהו היינו בשעה שמשועבד לעשות מלאכתו. ובנמוקי' הוסיף לפי פירוש הראב"ד דאיירי כשנוטלין שכר כללי מבני עיר, ולכן כשהוא עוסק עם כל אחד, מלאכת כולן הוא עושה, ואף אם השאיל לאחד שאינו עוסק במלאכתו, כאילו עוסק במלאכתו חשיב, ע"כ. אבל הרא"ש העתיק פירוש הראב"ד וז"ל, בזמן הראוי למלאכה, ואף על פי שאינו עוסק בה לפי שאין רשאי להשטמ מן המלאכה ההיא. ופירש הרא"ש, כיון שהוא שכור לבני העיר בכל עת שהם צריכים לו, הוי שאלה בבעלים לכל בני העיר, כיון שאם יצטרך לו מחויב לעשות מלאכתו, והוסיף הרא"ש מידי דהוי אשותפין ששכרו שכיר חודש שכיר שנה, דבכל שעה הוי שאלה בבעלים לשותפין. והמאירי פירש שיטת הראב"ד כעין פי' הרא"ש. ועיין פתחי חושן חלק ג פרק ו הערה כד

³⁶ בהנהגות אמרי ברוך (סימן רצא סעיף כג) בדין מסר הפקדון לאמו, הקשה למה לא תפטר האם משום שהבן חשוב כעמה במלאכה, שהוא משועבד לעשות לה מלאכה משום מצות כיבוד אם, אף על פי שאינו עוסק ממש במלאכה, דומיא דאומן וראש ישיבה. וראיתי בשם בית אהרן שתירץ שמה שעוסק מחמת מצוה לא מיקרי עמו במלאכה לענין זה, ועיי' מגן האלף שכתב מעין סברא זו במה שהרב לומד עם תלמידיו שעצם הלימוד אינו נקרא עמו במלאכה משום שהוא מצוה, ובמעניי החכמה תירץ דשם אין הפקדון של בן, ולכאורה אין

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אבל בשעות שאינו משועבד למלאכה, כגון בשעת האוכל או בשעות הלילה, אינו נחשב כעמו במלאכה³⁷.

**ה. דאילו אנא מצי אישתמוטי לכו ממסכתא למסכתא אתון
לא מציתו לאישתמוטי ולא היא איהו שאיל להו ביומא
דנלה אינהו שאילו ליה בשאר יומי**

ראש ישיבה³⁸ הלומד עם תלמידיו³⁹, והוא משועבד ללמדם מה שירצו, דינו לגבי תלמידיו כאומן דלעיל לבני העיר⁴⁰, וכן אם קבעו התלמידים עצמם לבא לשיעוריו והלימוד הוא לפי בחירתם, שאף אם ירצו באמצע המסכת יכולים לשנות למסכתא אחרת, הרי דין הרב כשואל להם, אבל אם הרשות ביד הרב לשנות ממסכתא למסכתא לתועלתו, הרי דין התלמידים כשואלים לו⁴¹, ואם אינם יכולים לשנות רק בהסכמת הרב והתלמידים, אין הרב שואל להם ולא הם לו.

תירוץ זה עולה יפה לתמיהת האמרי ברוך על דברי הש"ך דשם איירי באם היו המעות של בן, ועי' ערך ש"י (סימן רצא) מה שתירץ.

³⁷ כתב בערוה"ש שכל שכיר יום דינו כשאלה בבעלים, אף שאינו עוסק במלאכה ממש בשעה זו, ואם הוא קבלן אין דינו כשאלה בבעלים אלא בשעה שעוסק במלאכה, ואף על פי שמוטל עליו לעשותה ולגמרה, כיון שיכול להניחה למחר. ובעל עגלה כל זמן שנמצא בדרך, אפילו בשעה שעומד במלון, כיון שצריך לנסוע מיד, ע"כ. ולפי"ז בקבלן שצריך לגמור המלאכה לזמן מסוים, דינו כשכיר יום.

³⁸ שו"ע ונו"כ שם יג

³⁹ שהרב נחשב כשואל לתלמידיו לענין שאלה בבעלים, ונראה שאין נ"מ אם לומד עמהם בחנם או בשכר, כיון שהוא לתועלת התלמידים, ואף אם ביד הרב לקבוע איזה לימוד, אם משום תועלת התלמידים הוא, ה"ז כמשועבד להנאתם. ואף על פי שגם הרב נהנה במה שלומד עם תלמידיו, וכמו שאמרו מתלמידי יותר מכולם, עיקר ההנאה לתלמידים הוא, וכמו שיתבאר להלן. ופשוט שאם יש סדר וזמן קבוע לשיעוריו, אינו נקרא משועבד רק בשעות הקבועות,

⁴⁰ כיון שבחירת הלימוד בידי התלמידים הרי זה הוכחה שהלימוד הוא לתועלתם. ומשמע שאם אינם יכולים לשנות באמצע המסכתא למסכתא אחרת אין הוא כשואל להם, אף על פי שתחילת בחירת המסכתא היה בידם, מיהו כל זה כשלומד מסכתא שלימה או בסדר מסוים אבל כשמשנים באמצע המסכתא למסכתא אחרת אין תועלת הרב כ"כ, ועכ"פ תועלתו פחותה מתועלת התלמידים, ולכן נחשב הוא כשואל להם.

⁴¹ ועי' סמ"ע (סק"ב), ובדרישה כתב בפירוש אחד שגם כאן שואלים לו אפילו שלא בשעת הלימוד, כמו ברישא, אבל בפירוש אחר מחלק בזה. ורש"י כתב שתועלת הרב בשינוי הוא כדי שלא ישכח לימודו, והמאירי הוסיף שנהנה בהם לכבודו. ובספר מקור חיים (על הלכות פסח סימן תכט) הקשה דמ"ש מפועל שהשאל או השכיר עצמו למלאכת חבירו והשאיר לעצמו הזכות לבהור באיזה מלאכה יעשה, דודאי מיקרי הפועל שואל לבעה"ב, אף על פי שיכול לשנות ממלאכה למלאכה. וע"כ פירש דהכא מיירי דוקא כגון רבא ורבנן שהתנדבו ללמוד זה עם זה בחנם, והנאת שניהם שוה, ולכן אם הרב יכול לשנות ממסכתא למסכתא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

הרב הדורש⁴² לפני המועדים בהלכות החג, דינו כשואל לקהל בזמן ההוא⁴³, הרב הממונה בעיר להשיב לשואליו בדיני איסור והיתר, דינו כשואל לקהל כל השנה⁴⁴.

שליח ציבור הקבוע⁴⁵ להתפלל לפני התיבה הרי הוא כשואל לקהל, ואם אין הקהל יכולים להשמט מלשמוע תפילתו, הרי הם כשואלים לו.

ו. לסוף איגלאי מילתא דלמיסר טעונה הוא דנפק

השאל ל' הבעלים⁴⁶ או השכיר לו בהמה והלך לסעדה ולהטעינה, הרי זה כעמו במלאכה, אבל אם לא הלך אלא לראות שלא יוסיף משאוי, אין זה

והם אינם יכולים למחות לאחר שהסכימו לכך, הרי הם כשואלים לו, אבל אם הרב מקבל שכר, לעולם נחשב הרב שכור לתלמיד. והמגן האלף (שם) הקשה שמ"מ נשתעבדו זה לזה, עיין שם.

⁴² שו"ע ונו"כ שם

⁴³ מפני שאז אינו יכול להשמט מללמוד עמהם בענין אחר כי אם בהלכות המועד, וכ"כ הט"ז באו"ח (סימן תכט סק"א) לענין ל' יום קודם החג שדין הרב כשואל לתלמידים. ובמקור חיים (שם) הקשה הרי גם התלמידים אינם יכולים לשנות להלכות אחרות, וא"כ ליהוי כאינם שואלים זה לזה, וכמ"ש השו"ע כששניהם אינם יכולים לשנות. ותיריך דלפני המועד לאו לענין לימוד מסכתא איירי רק לענין שואל בענין, ובודאי שהרב משועבד לענות למה ששואלים אותו, אבל לא שייך שואל בענין לגבי התלמיד, ולכן רק הרב נחשב כשואל ולא התלמידים. ומדברי השו"ע נראה שאין הרב כשואל אלא בשעת הדרשה, ואילו מדברי הט"ז הנ"ל משמע דכל ל' יום נחשב כשואל, וגם מה שאמר רבא (ב"מ דף צ"ז ע"א) אנא שאילנא לכו ביומא דכלה, צריך לומר דלאו משום שהם תלמידים אמר להם כן, אלא שגם הם בכלל הקהל, ולכולם הוא משועבד. ואפשר להסביר דאע"פ שנתבאר לעיל משהנאת הרב והתלמידים שוה, היינו בלימוד מסכתא, אבל בתשובה לשאלה, עיקר ההנאה לתלמיד ולא לרב. ועי' שר האלף (באו"ח שם) שתירץ שבל' יום קודם החג אם הרב רוצה ללמוד והתלמיד רוצה מסכתא אחרת הרשות ביד הרב, אבל אם התלמיד רוצה ללמוד הלכות החג חייב הרב ללמד אתו. וצ"ע למה ישתנה ל' יום קודם החג לענין לימוד מסכתא אחרת. פתחי חושן שם הערה ל

⁴⁴ ערוה"ש (סעיף יז). ואם יש לו זמן קבוע שעונה לשואלים, אינו נחשב כשואל רק אותן שעות. וה"ה לדיינים הקבועים בעיר, וכתב עוד דאע"פ שבני העיר מצווים לעשות מלאכתם, כיון שהמנהג ליתן להם שכר קבוע לא מיקרי עמו במלאכה.

⁴⁵ רמ"א סימן שמו סעיף יג, והוא מדברי הרשב"ץ והסמ"ע (סק"ב, וכן בדרישה) דייק בדברי הרשב"ץ שברישא לענין צבור לגבי ש"ץ כתב בשעת התפלה, ובסיפא לענין ש"ץ לגבי צבור כתב ביום ההוא, דמשמע אפילו שלא בשעת תפלה, וכן דייק בדברי המור לעיל גבי רב ותלמידיו, שלענין הרב לגבי תלמיד כתב אפילו שלא בשעת לימוד, ואילו בתלמיד לגבי הרב לא הזכיר זה. ומתוך כך כתב שהרב והש"ץ שעושים פעולת לימוד ונגינה דתפלה נראה בהם הפעולה יותר, ודבריו צריכים ביאור. והנה"מ (סק"ה) פירש דשעת תפלה לאו דוקא אלא בזמן הראוי לתפלה, אבל לא לאחר זמן התפלה שאינו משועבד להם, וכן הקהל עם הש"ץ בזמן התפלה, כיון שאינם יכולים לסלקו ומחוייבים לשמעו הוי כתלמידים עם הרב.

⁴⁶ שו"ע ונו"כ שמו ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

עמו במלאכה, וכן אם תפס לו האוכף או הרצועות כדי שיוכל לעלות על הבהמה, לא מיקרי עמו במלאכה⁴⁷.

המשאיל או⁴⁸ משכיר מכונה והבעלים בא להפעילה, אם עיקר מטרתו לתועלת השוכר והשואל הרי זה עמו במלאכה, אבל אם עיקר כוונתו שלא יפעילו שלא כהוגן ותתקלקל, אין זה במלאכתו.

ונראה שכל זה שאינו אלא כשנשאל מעצמו ואז תלוי בכונתו, אבל כשהשוכר או השואל ביקשו שיעזור לו, וכ"ש כשמקבל שכר, אף על פי שכונתו לטובת עצמו ה"ז עמו במלאכה⁴⁹.

ז. השואל את הפרה שאלה חצי יום ושכרה חצי יום שאלה היום ושכרה למחר שכר אחת ושאל אחת ומתה המשאיל אומר שאולה מתה ביום שהיתה שאולה מתה

השואל פרה⁵⁰ מחבירו שאלה חצי היום ושכרה חצי היום, או שאלה היום ושכרה למחר⁵¹, או שהיו לו למשאיל שתי פרות ושאל אחת ושכר אחת ומתה אחת מהן, המשאיל אומר שאולה מתה ואתה חייב באונסיה, וגבי שאלה היום ושכרה למחר אומר המשאיל ביום שהיתה השאולה מתה, וגבי שאלה חצי היום ושכרה חצי היום אומר המשאיל בשעה שהיתה שאולה מתה, והשומר אומר איני יודע, או שאמר השומר ברי שכורה מתה ביום שהיתה שכורה מתה בשעה שהיה שכורה מתה כדרכה ואני פטור מלשלם והמשאיל אומר איני יודע, או ששניהם אומרים איני יודע, המוציא מחבירו עליו הראייה.

⁴⁷ רמ"א שם, והוא מדברי המרדכי, והסמ"ע (סק"ו) כתב הטעם מפני שהוא לטובת בהמתו שלא יכאיב לה אם יעלה בלא תפיסת השמגריב.

⁴⁸ פתחי חושן שם הערה יד

⁴⁹ וכ"כ בשו"ת בית יצחק (חו"מ סימן כב אות ב), אלא שכתב דהיינו רק לדעת המרדכי שכל שלא ביקשו לא הוי בבעלים, אבל לדידן שאף בעושה מאליו, מיקרי בבעלים, אפשר שאף אם ביקשו כל שעושה לטובת עצמו לא מיקרי בבעלים, וצ"ע.

⁵⁰ שדמ"ד

⁵¹ ובב"י סימן שמ"ג סעיף א', ע"ש בשם תלמידי רשב"א, דבלילה שבינתים אם דרך השואל שהבהמות לנות אצלו אחר השאלה, גם כאן הוא שואל על הלילה ואם נאנסה בלילה חייב, ואם אין דרך שילינו הבהמות אצלו מזמן השאלה, אינו אצלו אלא כשוכר ופטור מאונסים וחייב בגניבה ואבידה, עכ"ל דרכי משה. סמ"ע שם ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ואם לא היתה שם ראייה, בזמן שהמשאיל טוענו ודאי שאולה מתה, ומודה או שמאמינו באונס מתה, אלא שאומר אתה חייב באונסין, ישבע השומר היסת ששכורה מתה אם טוען ברי או שאינו יודע אם טוען שמא, שהרי אינו צריך לישבע שבועת השומרים שהיא שבועת התורה, הואיל שהמשאיל מודה או מאמינו שמתה באונס ואין כאן גילגול.

ובזמן שהמשאיל אומר ודאי שאולה מתה אבל איני יודע אם מתה כדרכה ולפי דבריך שאתה אומר שכורה היא שמתה היית פטור, או שמא פשעת במיתתה ואפילו לפי דבריך חייב אתה לשלם לי, ישבע השומר שבועת השומרים שמתה כדרכה ולא פשע בה שהיא השבועה שהטילה עליו התורה, ועל ידי גילגול צריך לישבע גם כן ששכורה מתה אם טוען ברי או שאינו יודע אם טוען שמא.

והוא הדין אם זה אומר שאולה מתה ופשעת בה וזה אומר שכורה מתה ולא פשעתי בה, או זה אומר איני יודע איזה מתה וזה אומר איני יודע איזה מתה, וטען המשאיל ברי לי שפשעת ועל כל פנים אתה חייב לי, ואעפ"י שהשומר טוען איני יודע אם שכורה מתה אם שאולה מתה, מ"מ צריך לישבע שלא פשע בה ומגלגלין עליו שאינו יודע אם טוען שמא או ששכורה מתה אם טוען ברי, שאם גם בפשיעה טוען אינו יודע פשיטא שזה הוי מחוייב שבועת התורה ואינו יכול לישבע ומשלם.

ודוקא בכל אלו הטענות שטענת המשאיל היא ברי שזה חייב לו יש עליו דין גלגול כמו שאמרנו⁵², אבל אם טען המשאיל איני יודע כלום אם שאולה מתה או שכורה מתה ואם תאמר שכורה מתה שמא פשעת בה, אף על גב דבטענה זו צריך השומר ג"כ לישבע שבועת השומרים שמתה כדרכה ולא פשע שהיא השבועה שהטילה עליו התורה, אפילו הכי אין עליו דין גלגול לישבע ששכורה מתה אם טוען ברי או שאינו יודע אם טוען שמא, שעל טענת ספק של התובע אין מגלגלין אלא א"כ יש רגלים לדבר שדומה שטענת התובע היא קצת אמת,

ודוקא גילגול שבועה אין כאן שהיא שבועה דאורייתא, אבל היסת מיהא צריך.

דף צז:

ח. מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור

⁵² כל זה דעת הלבוש ועיין בסמ"ע וש"ך

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר במסכת כתובות דף יב: שהטוען⁵³ לחבירו כסף לי בידך שהלויתך או שהפקדתי בידך, או שגזלתני⁵⁴, והלה אומר איני יודע אם הלויתני אם הפקדת בידי, ישבע היסת שאינו יודע ויפטר. ואם בא לצאת ידי שמים ישלם⁵⁵.

ואפילו אם טוען תחלה טענת ברי אין לך בידי, וכשחייבוהו לישיבע היסת חזר וטען איני יודע אם הלויתני או הפקדת אצלי, כדי להקל בשבועתו ליפטר בשבועת איני יודע⁵⁶, שומעין לו ונשבע שאינו יודע אם הלוחו אם לא ונפטר, ואין זה טוען וחוזר וטוען⁵⁷.

אבל אם השיב יודע אני שהלויתני מנה או שהפקדתו אצלי ואיני יודע אם פרעתך או אם החזרתיו לך אם לאו חייב לשלם, משום שכיון שודאי חייב לו וספק אם החזיר לו, באופן זה אומרים אנו ברי ושמא ברי עדיף⁵⁸. ואין התובע צריך לישיבע אפילו שבועת היסת, דכיון שיודע שהלוחו הרי מוטל עליו לזכור ולדעת אם החזירו אם לאו.

אבל אם ירצה יחרים סתם חרם על כל מי שנוטל ממנו שלא כדין, ואם חזר אח"כ ואמר נזכרתי שפרעתך נאמן בשבועה⁵⁹. וי"א⁶⁰ שאינו נאמן.

⁵³ שו"ע ונו"כ חו"מ עה ט

⁵⁴ ש"ך שם כה

⁵⁵ כיון שחבירו ברי והוא אינו יודע. סמ"ע שם כב כתב הריב"ש סי' שצ"ב בשם הרמב"ן [ב"מ ה' ע"ב ד"ה מדקאמרינן], שאם תפס התובע בעדים מפקינן מיניה, שאין תפיסה מועלת במה שאין לו זכות אלא בבא לצאת ידי שמים. ש"ך שם כו. ואם תפס שלא בעדים, נאמן במגו דחייב לו. אורים שם כג.

⁵⁶ כי שבועת איני יודע היא קלה, שאינו נשבע בה לשקר, שאף אם הוא חייב לו, מ"מ נשבע באמת שהוא אינו יודע. ועוד, שאף אם התובע מביא אחר כך עדים שחייב לו זה שתבעו, לא יפסל ע"י העדים, דהא העדים אינם מעידים שיודע ולא שכחו, משא"כ אם נשבע שאינו חייב לו, סמ"ע שם כג.

⁵⁷ כיון שגם בטענתו הראשונה היה נשבע ונפטר כל זמן שלא באו עדים, אבל לצאת ידי שמים פשיטא דחייב. סמ"ע שם כד

⁵⁸ נראה דאפילו ספק הפרעון הוא קודם ההלואה, כגון שהיה לו פקדון בידו, ואחר שנאבד בפשיעה הלוחו לו ונתחייב לשלם לו מאה זהובים, והנפקד אומר יודע אני שלא היה שוה רק חמשים, והלוחו אומר איני יודע כמה היה שוה ואפשר היה שוה מאה ונמצא שמעולם לא נתחייבתי לך כלום, לפי שהמאה שהלויתני יצאו במאה של דמי הפקדון, אפ"ה חייב הלוחה לשלם לו חמשים, דמ"מ הו"ל החיוב ברי והפטור ספק, ובכהאי גוונא ברי ושמא ברי עדיף. וכן משמע מסתימת דברי הפוסקים. ש"ך שם כז

⁵⁹ רמ"א שם

⁶⁰ מהרש"ל ביש"שפ' הגזול בתרא נה לפי מאי דק"ל דנוטל בלא שבועה, אינו חוזר וטוען כלל, אף שזה אינו קרוי חוזר וטוען ממש, שהרי בתחילה היה נסתפק אם פרע או לא ואח"כ נזכר, מ"מ מאחר דדינו לשלם בלא שבועה, אין לך חוזר וטוען גדול מזה. ש"ך שם כט. ובאורים שם כז כתב להוכיח מהמרדכי כעת הרמ"א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

